

Asia: VN/13605/2023 ja VN/13604/2023

Kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta ja hyvinvointialueiden rahoituksesta annettujen asetusten muuttaminen (siirtolaskelmien tarkistaminen)

Kysymykset

1. Yleistä ehdotuksesta ja sen tavoitteista.

Siirtolaskelmien oikeellisuus on kannatettava tavoite. Oikeellisuus tosin voidaan nähdä useammasta näkökulmasta. Esimerkiksi kuntien omaehtoisesti tekemien sote-uudistusten palkkaharmonisointivaikutus kuuluukin mukaan sote-siirtolaskelmiin, joskaan ei takautuvien vuosien osalta. Olisi naivia ajatella, että siirtolaskelmat saataisiin tilinpäätöksiä tutkimalla absoluuttisesti oikeantasoisiksi. Uudistuksen jälkeen on tullut ilmi lukuisi kustannuseriä, joita ennen tuoteettiin sote-palveluina kuntien toimesta, ja jotka ovat mukana siirtolaskelmissa sote-palveluina siirtämässä veroprosenttia kunnilta valtiolle, mutta joiden tuottamisesta hyvinvointialue luopuu ja joissa paine tuotta ko palvelut, jää kunnille. Esimerkiksi tällaisia siirtolaskelmia vääristäviä kustannuksia ei kyetä mitenkään oikeaisemaan, vaikka tarve sille olisi suuri. Vastaavasti KT:n neuvottelema korona-kertakorvaus hoitajille etc., joka kirjattiin kuntien tilinpäätöksiin 2022 (ja maksetaan kuntien toimesta), mutta joka luonteensa omaisesti on kertakustannus, vääristää siirtolaskelmia arviolta 100 miljoonalla eurolla kuntien kustannukseksi ja valtion hyödyksi. Tällainen tiedossa oleva koko kuntakentän tilannetta vääristävä kustannuserä pitäisi lisätä nyt tehtävän tarkistuksen piiriin. Sen sijaan yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen täydellistä oikaisua vääristävistä eristä on mahdoton tehdä, koska kuten mainittua, erät selviävät vasta sitä myöden kun hyvinvointialueet luopuvat palveluista, joiden osalta verot siirtyivät valtiolle, mutta unnat joutuvat jatkamaan luopumisen takia tuotantoa. Menettelyssä on ensisijaisesti oikaistava koko kuntakenttään kohdistuvat virheet ja toissijaisesti kuntakohtaiset virheet.

2. Huomioon otettavat erät.

Ovatko kunnan peruspalvelujen valtionosuusasetuksen luonnoksessa mainitut oikaistavat erät (2 momentin kohdat 1-6) perusteltuja ja niiden huomioon ottamisen tapa mielestänne tasapuolinen kuntien välillä?

- 1. takautuvat pelastustoimen varallaolokorvaukset**
- 2. sote- ja pela- kuntayhtymien takautuvat alijäämät ja ylijäämät**
- 3. kunnan kirjaamatta jättämä osuus sote-kuntayhtymän alijäämästä**

4. sote- ja pela-kuntayhtymien ylijäämän palautus ja alijäämän kattaminen
5. muiden sote-yhteistoimintaorganisaatioiden ja pelastuslaitosten 2-4 kohdissa tarkoitettu ylijäämän palautus tai alijäämän kattaminen
6. palveluluokille kirjatut sote- ja pela -toimitilojen ja kiinteistöjen luovutusvoitot ja -tappiot sekä osakkeiden ja osuuksien luovutusvoitot ja -tappiot

Mainitut erät ovat oikeaudenmukaisia oikaista vain jos ne vääristävät yhden vuoden kustannustasoa (siirtolaskentavuosien). Listaan tulee lisätä kohdaksi 7 KT:n neuvottelema kertaerä, joka vääristää siirtolaskelmia arviolta 100 miljoonalla eurolla. Tämä on helppo selvittää kyselyllä kunnista ja kuntayhtymistä.

3. Onko mahdollisesti jokin muu merkittävästi laskelmia vääristävä erä?

Kyllä, KT:n neuvottelema korona-kertaerä, joka koskettaa tasapuolisesti koko kuntakenttää. Tuottaa arviolta 100 miljoonan euron vääristymän laskelmiin kuntien kuluksi ja valtion voitoksi. Tämä erä on ehdottomasti lisättävä oikaisun piiriin, koska nyt se muodostaa merkittävän virheen laskelmissa.

Menettelyssä on ensisijaisesti oikeaistava koko kuntakenttään koskevat virheet ns. euro eurosta ja vasta toissijaisesti kuntakohtaiset virheet.

4. Vaikutuksen merkittävyyden arviointi.

Kuntakohtainen tieto oikaistaisiin ainoastaan silloin, jos kyseinen tieto vääristää merkittävästi yksittäisen kunnan tai hyvinvointialueen rahoitusta. Merkittävänä pidettäisiin vaikutusta, joka olisi vähintään noin 30 euroa asukasta kohden laskettuna. Onko oikaisun kynnys mielestänne oikea?

Ei ole oikea. Kynnys on aivan liian korkea. Lisäksi tällä logiikalla kävisi niin että jonkin hyvinvointialueen osalta oikaisu jäisi tekemättä vaikka jonkin kunnan osalta se tulisi tehdyksi. Eli 30 euroa per asukas saattaa ylittyä yhdellä kunnalla hyvinvointialueella, mutta samalla se ei ylity koko hyvinvointialueella per asukas laskettuna. Kynnystä ei pidä kohdassa 2 ja 3 mainituissa erissä olla lainkaan.

5. Menettely. Näkemyksenne ehdotetun oikaisumenettelyn toimivuudesta (kysely kunnille ja kuntayhtymille=hyvinvointialueille, muut saatavissa olevat selvitykset ja tiedot, siirtolaskelmaluonnos ja sen kommentointimahdollisuus)?

Koska käytännössä absoluuttisesti oikeaa tietoa ei ole mahdollista edes tilinpäätöksiä tulkitsemalla löytää ja kun oikaisu rajoitetaan kohdassa 2 ja 3 mainittuihin eriiin, on kysely kunnille ja hyvinvointialueille perusteltu toimintamalli. Tämä tosin edellyttää, että erät, joista oikaisua raportoidaan on todella selkeästi määritelty.

Riski piilee siinä, miten kunnat ilmoittavat esimerkiksi takautuvat erät, kuten kuntayhtymien yli- ja alijäämät joita on katettu tai vastaanotettu siirtolaskelmavuosina. Lukujen oikeellisuus voi olla vaikeaa todentaa. Missään olosuhteissa tietoja ei voi kuntien puolesta vastaanottaa kuntayhtymien / hyvinvointialueiden ilmoittamana.

6. Muita huomioita.

Menettelyyn sisältyy riskiä, ellei sitä pidetä riittävän selkeänä ja ellei koko kuntakenttää tunnistettuja eriä (Korona-kertakorvaus) oteta huomioon. Koko HVA-siirron lähtökohta oli kunta-valtio neutraalius, joka ei nyt toteudu. Laskelmien oikeaallisuus on monta kertaluokkaa tärkeämpää kunnille kuin hyvinvointielueille, koska hyvinvointialueiden rahoitus ei pysyvästi riipu siirtolaskelmista. Siirron käytännön toteukseen liittyy paljon kustannuseriä, jotka siirsivät rahoitusta kunnilta valtiolle, mutta joiden kustannusvastuu näyttää kuitenkin jäävän kunnille, koska hyvinvointielueet eivät tuota kaikkia kunnissa siirtyville palveluluokille kirjattuja palveluja ja niiden tuottamisvastuu jää kunnille.

Siirtolaskelmia ei saada absoluuttisesti oikeudenmukaisiksi millään menettelyllä.

Oksa Jussi
Hämeenlinnan kaupunki